

1. De Bijbel

God zal Zijn waarheid nimmer krenken,
Maar eeuwig Zijn verbond gedenken.
Zijn woord wordt altoos trouw volbracht
Tot in het duizendste geslacht.
't Verbond met Abraham, Zijn vrind,
Bevestigt Hij van kind tot kind.
(Psalm 105:5, berijmd)

Verkiezing

Bij elke doopdienst worden deze regels uit Psalm 105:5 gezongen. Dan zingen we over het verbond van God met Abraham. God verkoos Abraham en Zijn nageslacht tot Zijn volk. Die verkiezing van God begon eigenlijk al bij de zonen van Adam: Kaïn en Abel. God zag Abel en zijn offer aan, maar Kaïn en zijn offer niet (Gen. 4:4,5). Van de zonen van Noach ontving Sem de grootste zegen (Gen. 9:26). Uit het geslacht van Sem werd Abram geboren. Abram kreeg later de naam Abraham. Dat is zijn naam als de man waarmee God Zijn verbond sloot.

In Genesis 17:1-10 horen we van Gods verbond met Abraham: ‘En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God en uw zaad na u.’ Dit verbond was een eenzijdig verbond. Het initiatief daarvoor ging van God uit. Het was een eeuwig verbond. Het strekte zich ook uit tot het zaad van Abraham in de geslachten. Het heeft ook betrekking op het land: ‘En Ik zal u en uw zaad na u het land uwer vreemdelingschappen geven, het gehele land Kanaän, tot eeuwige bezitting; en Ik zal hun tot een God zijn.’

Wat de Heere aan Abraham beloofde in Genesis 17, was een bevestiging van wat Abraham al eerder uit de mond van God had gehoord. Bij de roeping van Abraham uit Ur had de Heere al een rijke belofte aan Abraham gedaan: ‘En Ik zal u tot een groot volk maken, en u zegenen en uw naam groot maken; en wees een zegen. En Ik zal zegenen die u zegenen, en vervloeken die u vloekt; en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden’ (Gen. 12:2,3). Van de zekerheid van Zijn belofte aangaande het

land gaf de Heere een teken in de rokende oven en de vurige fakkel die tussen de offerstukken doorging (Gen. 15). De eeuwige geldigheid van het verbond werd bevestigd door de besnijdenis: het uiterlijk teken van het verbond in het vlees.

God maakte Zijn verbond niet op grond van wederzijdse beloften en verplichtingen. Het ging geheel van God uit.

Dat verbond sloot de Heere niet alleen met Abraham, maar ook met Izak en Jakob. Heel uitdrukkelijk staat dat bijvoorbeeld in Exodus 2:24. Het volk van Israël kermt over de harde dienst in Egypte. En dan lezen we: ‘En God hoorde hun gekerm, en God gedacht aan Zijn verbond met Abraham, met Izak en met Jakob.’ Waarom had God Israël lief? Was dat omdat het volk Israël naar God vroeg of omdat het zo gewillig was om naar de geboden van God te handelen en te wandelen? Was misschien de omvang van Israël ten opzichte van de andere volken de reden dat God Zijn liefde tot hen uitstrekke? Het antwoord op deze vragen wordt door Mozes gegeven in Deuteronomium 7:6-8:

Want gij zijt een heilig volk den HEERE uw God; u heeft de HEERE uw God verkoren, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn uit alle volken die op de aardbodem zijn. De HEERE heeft geen lust tot u gehad noch u verkoren om uw veelheid boven alle andere volken; want gij waart het weinigste van alle volken. Maar omdat de HEERE ulieden liefhad en opdat Hij hield de eed die Hij uw vaders gezwoeren had, heeft u de HEERE met een sterke hand uitgevoerd, en heeft u verlost uit het diensthuis, uit de hand van Farao, koning van Egypte.

De keuze van God voor het volk van Israël was gebaseerd op Zijn onbegrijpelijke liefde. Daarvan zingt de dichter van Psalm 147:10: ‘Zo wou Hij met geen volken hand’len; Die moesten Zijn getuigenissen en Zijn verbondsgeheimen missen.’

Het verbond dat God met Abraham heeft opgericht, krijgt een nationaal karakter bij de Sinaï (Exodus 19-24). Daar bleek Gods liefde en Zijn trouw aan Zijn eigen Woord. De eed die Hij aan Abraham gezwoeren had, werd vervuld in de verlossing van het volk van Israël uit de

dienstbaarheid van Egypte. Na vierhonderd jaar van zwijgen vanwege de zonden en afmakingen van het volk, blijkt God de Getrouwe te zijn. ‘Hij gedenkt Zijn verbond tot in der eeuwigheid; het woord dat Hij ingesteld heeft tot in duizend geslachten’ (Psalm 105:8).

Zorg door de eeuwen heen

Het niet opvolgen van de geboden van God door het volk van Israël, heeft de liefde van God tot dit volk niet teniet kunnen doen, omdat God getrouw is in Zijn beloften. Dwars door de vernedering van het volk in Egypte en de verdrukking in de ballingschap, bleef God het volk liefhebben. Dat blijkt uit verschillende Bijbelteksten. De liefde van God tot Zijn volk Israël ging veel dieper dan zomaar een liefdesverklaring.

God is in die liefde trouw. Het Oude Testament stelt Hem soms voor als Bruidegom en het volk van Israël als Zijn bruid. In Jeremia 3:14 roept de Heere het volk van Israël op tot bekering: ‘Bekeert u, gij afkerige kinderen, spreekt de HEERE, want Ik heb u getrouwd; en Ik zal u aannemen, één uit een stad en twee uit een geslacht, en Ik zal u brengen te Sion.’ In

het Hooglied van Salomo wordt in het beeld van een bruidegom en de bruid de liefde tussen Christus en Zijn gemeente bezongen.

Op vele plaatsen in de Bijbel wordt de liefde van God tot het volk van Israël tot uitdrukking gebracht. Mozes wijst het volk van Israël er in Deuteronomium 7:8 op dat de reden waarom God het volk uit Egypte heeft uitgevoerd, was omdat de HEERE hen liefhad. Ook in het dertiende vers spreekt Mozes over de liefde van God. In Deuteronomium 10:15 tekent Mozes deze liefde in relatie tot Gods verkiezing. Dat de Heere niet heeft geluisterd naar Bileam, maar de vloek in een zegen heeft veranderd, kwam ook voort uit de liefde van God tot het volk (Deut. 23:5).

De liefde van God tot het volk van Israël is verkiezende liefde, maar ook eeuwige liefde. 'Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde' (Jer. 31:3). Die liefde gaat zo diep dat de Man met het meetsnoer in Zacharia 2:8 de aantasting van die liefde vergelijkt met het aanraken van de oogappel. De appel van ons oog is kostbaar. Zo is de liefde van God tot Israël. De liefde van

God is een kostbaar bezit. Als God in Zijn volk wordt aangetast, dan doet dat pijn, zoals het aanraken van onze oogappel pijn doet. Het kan ook tot onherstelbare schade leiden.

Op een heel tere wijze beschrijft de Heere Zelf Zijn liefde tot het volk van Israël in Jesaja 46:3,4: ‘Hoort naar Mij, o huis Jakobs, en het ganse overblijfsel van het huis Israëls, gij die *van Mij* gedragen zijt van de buik aan, *en* opgenomen van de baarmoeder af. En tot de ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn, ja, tot de grijsheid toe zal Ik *ulieden* dragen; Ik heb het gedaan, en Ik zal *u* opnemen en Ik zal dragen en redden.’

Ondanks hun ongehoorzaamheid, afgoderij, ondankbaarheid en hardnekkigheid had de Heere Zijn volk als Zijn kind lief: ‘Als Israël een kind was, toen heb ik hem liefgehad, en Ik heb Mijn zoon uit Egypte geroepen’ (Hosea 11:1). De laatste woorden krijgen een bijzondere Messiaanse betekenis als Mattheüs naar aanleiding van de vlucht van Jozef en Maria naar Egypte schrijft: ‘Opdat vervuld zou worden hetgeen van de Heere gesproken is door

de profeet, zeggende: Uit Egypte heb Ik Mijn Zoon geroepen' (Matth. 2:15).

Niet alleen door het beeld van een moeder die haar kind in liefde draagt van de baarmoeder af, maar ook als Bruidegom bemint de Heere Zijn volk. In Jesaja 62:4,5 spreekt de Heere het herstelde Jeruzalem aan:

Tot u zal niet meer gezegd worden: de verlatene; en tot uw land zal niet meer gezegd worden: het verwoeste; maar gij zult genoemd worden: Mijn lust is aan haar; en uw land: het getrouwde; want de HEERE heeft een lust aan u, en uw land zal getrouwd worden. Want gelijk een jongeling een jonkvrouw trouwt, also zullen uw kinderen u trouwen; en gelijk de bruidegom vrolijk is over de bruid, also zal uw God over u vrolijk zijn.

De liefde van God tot het volk van Israël is gericht op Gods eer en lof. 'Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen' (Jes. 43:21). Die liefdesrelatie is een verbondsrelatie. Het beste kan die relatie worden samengevat met de woorden uit Jeremia 7:23, waar de Heere zegt: 'Hoort naar Mijn stem, zo zal Ik u tot

een God zijn, en gij zult Mij tot een volk zijn, en wandelt in al de weg dien Ik u gebieden zal, opdat het u welga.’ Het is alleen de eenzijdige verbondstrouw van God dat Hij Zijn volk blijft liefhebben, ondanks dat het naar de stem van de Heere zijn God niet heeft gehoord (Jer. 3:28). De liefde van God openbaart Zich in Zijn verbondstrouw in Christus, de beloofde Verlosser. Daarom noemt de apostel Paulus de Joden in Romeinen 11:26 ook ‘beminden om der vaderen wil’. Vanwege Zijn handelen met Abraham, Izak en Jakob, vanwege Zijn beloften ten opzichte van hen en ondanks hun ongeloof, is de Heere nog steeds trouw aan het Joodse volk. Paul Morris schrijft heel treffend over Gods verbondstrouw: ‘Ze liggen niet op de schroot-hoop van de geschiedenis. Hij blijft getrouw. Er zijn maar weinig vaders en moeders die weigeren een zoon te bezoeken die in de gevangenis zit voor een ernstige misdaad, ondanks hun schaamte en verdriet. Hoeveel te meer zal de Heere trouw blijven aan het Joodse volk!’¹ Dwars door de geschiedenis van verdrukking, vervolging, pogroms, kruistochten en Holo-

1. Paul Morris, *Het volk Israël leeft!*, p. 17.

caust heen zal blijken dat God getrouw is in Zijn beloften eenmaal aan Abraham gedaan. ‘En alzo zal geheel Israël zalig worden’ (Rom. 11:26).

Christus’ komen tot Zijn volk

De liefde van Jezus tot het Joodse volk komt openbaar in:

- Zijn zoeken van het behoud van de verloren schapen van het huis Israëls;
- Zijn verdriet over de hardnekkigheid van het Joodse volk.

Al in het begin van het Evangelie schrijft Johannes als een samenvattend beeld dat oprijst uit de gang van Christus door deze wereld: ‘Hij is gekomen tot het Zijne, en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen’ (Joh. 1:11). Gelukkig hoefde de apostel daar geen punt te zetten, want er zijn mensen, ook uit het Joodse volk, die Hem wel hebben aangenomen. Hoewel het Joodse volk in het algemeen de Zaligmaker verworpen heeft, kon dat de bewogenheid van Jezus met het volk waaruit Hij naar het vlees is voortgekomen, niet tenietdoen. Gedachtig aan het woord uit Jeremia 50:6: ‘Mijn volk waren

verloren schapen, hun herders hadden hen verleid, zij hadden hen gevoerd naar de bergen; zij gingen van berg tot heuvel, zij vergaten hun legering', heeft Jezus Zijn twaalf discipelen uitgezonden met het bevel om niet te gaan op de weg van de heidenen of enige stad van de Samaritanen: 'Maar gaat veelmeer heen tot de verloren schapen van het huis Israëls' (Matth. 10:6). Onder de verloren schapen van het huis Israëls kunnen we volgens kanttekening 10 bij Mattheüs 10:6 niets anders verstaan dan 'de Joden, die als dwalende schapen zonder oprechte leraars waren. Dezen moest het Evangelie eerst gepredikt worden.' Calvijn tekent bij deze tekst aan:

De eerste plaats wordt, gelijk ik gezegd heb, de Joden aangewezen, omdat zij de eerstgeborenen waren, ja, God hen alleen tot Zijn huisgezin rekenende, terwijl de anderen vreemden geacht werden te zijn. Ook noemt Hij hen verloren schapen, zowel opdat de apostelen, door medelijden bewogen, hun des te spoediger en met meer volstandige ijver hulp zouden bieden, alsook om hen te doen verstaan, dat hen voor het tegenwoordige een overvloedige mate van arbeid wacht.

In de geschiedenis van de Kananese vrouw zegt de Heere Jezus: 'Ik ben niet gezonden dan tot de verloren schapen van het huis Israëls' (Matth. 15:24). In het verlengde daarvan horen we Petrus in zijn toespraak in de tempel tot de Joden zeggen: 'God opgewekt hebbende Zijn kind Jezus, heeft Dezelve eerst tot u gezonden, dat Hij ulieden zegenen zou, daarin dat Hij een iegelijk van u afkere van uw boosheden' (Hand. 3:26). Maar de apostelen Paulus en Barnabas zeggen tot de Joden die zich ergeren aan het feit dat in Antiochië bijna de hele stad op de sabbat samenkwam om het Woord van God te horen: 'Het was nodig dat eerst tot u het Woord Gods gesproken zou worden; doch nademaal gij hetzelfde verstoot, en uzelf des eeuwigen levens niet waardig oordeelt, zie, wij keren ons tot de heidenen' (Hand. 13:46).

Eerst de verloren schapen van het huis Israëls als de eerstgeborenen. Eerst de Jood en ook de Griek (Rom. 1:16).

Jezus was bewogen over de hardnekkigheid en ongehoorzaamheid van het Joodse volk. Hij weende daarover. De evangeliën noemen twee momenten waarop Jezus weende: bij het graf

van Lazarus en toen Hij op Jeruzalem zag, vlak voor Zijn triomfantelijke laatste intocht in de stad. Jezus' wenen bij het graf van Lazarus toont Zijn bewogenheid met de mensheid, die lijdt onder de gevolgen van de zonde. Het toont ook Zijn liefde tot Lazarus, want Jezus had Martha en haar zuster en Lazarus lief (Joh. 11:5). De tweede keer dat we lezen dat Jezus weende, deed Hij dat uit bewogenheid met Zijn eigen volk Israël in hun ongeloof. Jezus stond op het punt alles te volbrengen wat Hij van eeuwigheid op Zich had genomen om zondaren zalig te maken. Velen waren Hem gevolgd en waren verblijd en loofden God over de krachtige daden die zij gezien hadden (Luk. 19:37). Maar Jezus weende. Afdalende van de Olijfberg naar Jeruzalem zag Jezus de hele stad Jeruzalem liggen aan de overzijde van de Kidronvallei met de tempel als blikvanger. Jezus weende over het volk voor wie Hij in de eerste plaats gekomen was. Tot hun behoud. Maar Zijn gedachten gingen uit naar de komende verschrikkelijke verwoesting van Jeruzalem. Nog geen veertig jaar later zou die catastrofe zich voltrekken door middel van de Romeinse legers onder aanvoering van Titus.

Daaraan denkend en aan het hardnekkige ongelooft van de Joden weende de Zaligmaker en sprak:

Zeggende: Och, of gij ook bekendet, ook nog in deze uw dag, hetgeen tot uw vrede dient! Maar nu is het verborgen voor uw ogen. Want er zullen dagen over u komen, dat uw vijanden een begrafting rondom u zullen opwerpen, en zullen u omsingelen en u van alle zijden benauwen; En zullen u tot de grond nederwerpen, en uw kinderen in u; en zij zullen in u de ene steen op de andere steen niet laten; daarom dat gij de tijd uwer beftoeking niet bekend hebt' (Luk. 19:42-44).

Jezus gunde Zijn volk de vrede. De vrede met God. Zij wilden dat niet bekennen, er niet van weten. Hoewel dat in de Schrift was geopenbaard en Jezus daarvan gefproken had. Vooral de godsdienstige Joden dachten de vrede te verkrijgen door hun godsdienstige activiteiten, maar wilden niet inzien dat onze werken niets bijdragen tot onze zaligheid, dat de zaligheid een gefchenk is van God, dat door het geloof in de gerechtigheid van Christus wordt ge-

kend door hen die met lege handen tot God komen.

Volgens de Mishna, de geschreven weergave van de mondelinge wet die de Heere naast de beschreven wet op de Sinaï gegeven zou hebben, heeft het God behaagd om Israël in staat te stellen verdiensten aan te brengen. Daarom heeft Hij voor hen de Thora en de geboden vermenigvuldigd. Hoe meer geboden en inzetten, hoe meer de verdiensten kunnen zijn!

Hoe groter het verlangen, des te meer wordt de pijn gevoeld als dat verlangen niet wordt vervuld. Dat is in menselijke verhoudingen zo. Hoe groter en dieper de liefde, hoe dieper de pijn als die liefde niet wordt beantwoord. Zo gaf Jezus uiting aan een diepe emotie toen Hij zei: 'Och, of gij ook bekendet.' Hij wenste wel dat zij zouden hebben begrepen wat Hij hun verteld had. Het is echter te laat. Zeker, het is alles naar de wil en het welbehagen van God, maar een mens, ook een Jood, gaat verloren om eigen schuld. Vanwege het ongelooft.

Het mag ons er echter niet van weerhouden be-

wogen te zijn met het Joodse volk. Ook niet na meer dan tweeduizend jaar na Christus. Ook wij zouden moeten wenen. In het ‘ook nog in deze uw dag’ blijkt Zijn pijn over het ongeloof van het Joodse volk nog dieper. Ook op deze speciale dag, die spoedig gevolgd zou worden door de dagen dat Zijn volk zou roepen om Zijn dood. Hoe verlangde Hij ernaar dat het anders was. Dat ze in Hem zouden geloven, al was het maar op deze dag. Reden te meer voor Jezus om te wenen. Het verlangen van Jezus dat Hij onder het Joodse volk verheerlijkt zou worden, had Hij al eerder onder woorden gebracht:

Jeruzalem, Jeruzalem, gij die de profeten doodt, en stenigt die tot u gezonden zijn, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen,elijkerwijs een hen haar kiekens onder de vleugelen vergadert, en gijlieden hebt niet gewild (Luk. 13:34).

Hoe gewillig was Jezus. Hoe onwillig het Joodse volk. Hoe had Hij Zijn eigen volk lief. Hoe hebben ze Hem gehaat. Wie zou niet wenen met Jezus?

Hij zag de stad en de tempel en wat ervan worden zou. Hij zag het aan met tranen van bewogenheid en liefde in Zijn ogen. Christus is nog Dezelfde. Dat weten we uit Hebrëen 13:8: 'Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid'. Ook al is Hij naar de hemel opgevaren en zit Hij aan de rechterhand van God, toch blijft Zijn liefde uitgaan tot het Joodse volk. Hoe zich dat in de eerste christengemeenten heeft geopenbaard, komt in de volgende paragraaf aan de orde.

Apostolische bewogenheid

In de hoofdstukken 9-11 van de Romeinenbrief leert de apostel Paulus ons welke houding wij moeten aannemen tegenover de Joden. Daarin wijst de apostel op de blijvende liefde van God in Christus voor het Joodse volk, de beminden om der vaderen wil. Wat had Paulus niet over voor het behoud van zijn broeders naar het vlees? Hij wenste wel van Christus verbannen te zijn als hij enigen van hen behouden mocht. Calvijn schrijft in zijn verklaring van Romeinen 9:3: 'Zo heeft dan Paulus hiermede een zeer vurige liefde bewezen, dat hij de verdoemenis die hij boven het hoofd der Joden zag hangen, niet

geaarzeld heeft zichzelf toe te wensen om hen daarvan te bevrijden'.²

Dat het zo anders is gesteld met zijn broeders, verwekte in hem een grote droefheid en een gedurige smart in zijn hart. Temeer als hij bedacht welke uitnemende voorrechten de Joden van God hadden gekregen:

Welke Israëlieten zijn, welker is de aanneming tot kinderen, en de heerlijkheid, en de verbonden, en de wetgeving, en de dienst Gods, en de beloftenissen; Welker zijn de vaders, en uit welke Christus is, zoveel het vlees aangaat, Dewelke is God boven alles te prijzen in der eeuwigheid. Amen (Rom. 9:4,5).

Ook voor Paulus gold dat, naarmate de vervulling van het verlangen uitbleef, de pijn daarover des te meer gevoeld werd.

Paulus worstelde met de vraag waarom juist het merendeel van zijn broeders naar het vlees

2. Joh. Calvijn, *Verklaring van de Bijbel*, Zendbrieven deel 1, p. 187.

de Messias verwierp. Hij worstelde met het raadsel van Israëls verharding en dat vanuit een diepe bewogenheid. ‘De diepe persoonlijke intentie van Paulus komen we op het spoor wanneer we afzonderlijk aandacht geven aan wat hij voor Israël verwacht en hoopt.’³

De apostel voelde zich een met zijn volk. De Israëlieten waren zijn broeders, zijn maagschap naar het vlees. Paulus was als Jood geboren, uit de stam van Benjamin.

Dat hij zijn broeders Israëlieten noemde, wijst erop dat hij de aandacht wilde vestigen op het voorrecht dat ze afstammen van Jakob, de man die worstelde met God en daarom de naam Israël, vorst van God, kreeg.

Hij voegde eraan toe: ‘Welker is de aanneming tot kinderen.’ Hij zei niet: *was*, maar: *is*. Ze zijn nog steeds een door God aangenomen volk. Daarmee wees Paulus op de grote zegen die het Joodse volk deelachtig was. Des te meer deed het hem verdriet dat zijn broeders in ongeloof voortleefden.

3. Jakob van Bruggen, *Paulus, pionier voor de Messias van Israël*, Kok Kampen 2001, p. 238.

Christus is naar het vlees uit hen geboren, heeft onder hen gewoond en gewerkt. De prediking van de verzoening met God is tot hen gekomen. Wonderen en tekenen die Jezus gedaan heeft, hadden hen ervan moeten overtuigen dat Hij waarlijk de Christus was. Welke uitnemende voorrechten waren hun geschonken. Paulus wist zelf van het wonder dat de Heere hem had opgezocht. Hem, die zichzelf de grootste der zondaren noemde, was barmhartigheid geschied. Hij gunde het zijn volksgenoten met zijn gehele hart. We kunnen ons de teleurstelling voorstellen toen hij de verharding zag die over een groot deel van zijn eigen volk was gekomen. Niet over allen, want er bleef een overblijfsel over naar de verkiezing van Gods genade. Het verlangen en het gebed van Paulus waren niet tevergeefs. Ongeveer dertig jaar na Pinksteren bezocht Paulus Jeruzalem. Daar vertelde Paulus van de wonderen die de Heere onder de heidenen door zijn dienst heeft gedaan. De broeders mochten hem tegelijk vertellen over wat de Heere onder de Joden heeft gedaan. Ze zeiden tegen Paulus: 'Gij ziet, broeder, hoeveel duizenden van Joden er zijn die geloven, en zij zijn allen ijverers van de wet' (Hand. 21:20).

Hoewel het na verloop van tijd duidelijk werd dat het volk Israël als volk zich niet bekeerde tot Christus, bleef de apostel toch hoop houden dat het Joodse volk als de natuurlijke takken van de olijfboom zullen worden ingeënt. Ze zijn nu nog afgebroken takken. Er zijn echter in de loop van de eeuwen al afgebroken takken als natuurlijke takken ingeënt. Denk aan Joden als Isaïc da Costa, Abraham Capadose en Christiaan Salomon Duijtsch.

Paulus was door de Heere geroepen om in het bijzonder apostel der heidenen te zijn. Toch heeft hij zijn volksgenoten niet vergeten. Op zijn zendingsreizen ging hij meestal eerst naar de synagoge. Pas nadat hij daaruit geweerd werd, ging hij tot de heidenen. Hij zal het gebed waarvan hij spreekt in Romeinen 10:1, ook op zijn zendingsreizen niet hebben nagelaten: ‘Broeders, de toegenegenheid mijns harten, en het gebed dat ik tot God voor Israël doe, is tot hun zaligheid.’

Als de apostel Paulus alleen gelet zou hebben op de omstandigheden en op de verharding over het Joodse volk, zou hij zich misschien

moedeloos de vraag hebben gesteld: Hoe is het mogelijk dat mijn broeders tot de zaligheid komen? Hoe zal dat gebeuren? Als Israël nu eens ongelovig blijft? En als het overblijfsel uitsterft? Om alle twijfel daarover weg te nemen, maakte de apostel een verborgenheid bekend. Hij wilde niet dat die onbekend zou blijven, namelijk dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn (Rom. 11:25). Paulus riep daarmee de gelovigen te Rome op om niet wijs te zijn bij zichzelf, maar zich te verwonderen over het verrassende dat de Heere nog aan Israël deed en doen zal. Hoe en wanneer? Dat is nu nog een verborgenheid. Het wordt pas duidelijk als het zal gebeuren. Hoewel Israël de liefde van God beantwoordde door Hem te versmaden en de Rotssteen Die hen gegenereerd heeft, vergat (Deut. 32:15-18), toch liet God Zijn volk niet hulpeloos varen. Al blijven er nu nog veel vragen onbeantwoord, God zal ook in het Joodse volk verheerlijkt worden. Daarom eindigde de apostel de uiteenzetting over de vervulling van Gods raad met betrekking tot het Joodse volk met een uitbundige lofprijzing:

O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen! Want wie heeft de zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem wedervergouden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen (Rom. 11:33-36).

Van zijn geloof in de vervulling van Gods beloften getuigt hij ook in 2 Korinthe 3:14-16. Paulus spreekt daar over het deksel dat op het hart van de Joden ligt als zij het Oude Testament lezen. Maar, schrijft hij: 'Als het tot de Heere zal bekeerd zijn, zo wordt het deksel weggenomen' (vers 16). Paulus is daar zelf een levend getuige van. Hij zag ernaar uit dat dit deksel bij vele Joden zal worden weggenomen.